

ВПЛИВ СТРУКТУРНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Павленко Н. В.

Економічна безпека держави, в тому числі і її фінансова складова, значною мірою залежить від конкурентоспроможності економіки на зовнішніх ринках. Остання формується під впливом багатьох факторів, серед яких одним з найважливіших є структура національного господарства. Саме вона визначає місце країни в системі міжнародного поділу праці, а також можливі позитивні чи негативні наслідки від участі у міжнародних відносинах. Протягом останнього десятиліття в Україні можна спостерігати структурні зміни, що призвели до прогресуючого послаблення позицій нашої країни на світових ринках, про що свідчить від'ємна величина показника чистого експорту, починаючи з 2006 року.

Одним з найпомітніших структурних зрушень за роки незалежності стала деіндустріалізація економіки. Якщо у 1992 р. частка промисловості у ВВП становила 50%, у 2017 р. – скоротилася приблизно на половину (21%), причому сектор переробної промисловості складає тепер лише 12 % ВВП [1]. Такі показники відстають від середньосвітового рівня і свідчать про деградацію промисловості, що стала наслідком зниження конкурентоспроможності національної економіки

Значні структурні зміни торкнулися і аграрного сектору. У 1992 р. його частка у ВВП становила 20%, а у 2017 р. скоротилася до 10% [1], хоча і вона є занадто високою у порівнянні з розвинутими країнами, де сільське господарство виробляє близько 1,5% ВВП [2]. Відносно велика частка сільського господарства у вітчизняній економіці пояснюється низькою продуктивністю праці у цьому секторі та його стабілізуючою роллю в умовах стагнації промисловості. Найбільш позитивний результат структурних змін показала динаміка третинного сектора економіки. Його частка за період незалежності збільшилася з 30 до 51% ВВП, що цілком відповідає постіндустріальним тенденціям розвитку світового господарства [1].

Зазначені зміни у галузевій структурі ВВП позначилися на структурі експорту України. У 2017 р. лідерами товарного експорту стали сільське господарство (23,9%), металургія (23,4%), харчова промисловість (17,1%), машинобудування (9,9%) та видобуток мінеральної сировини (9,1%). Така структура товарного експорту свідчить про його сировинну спрямованість. Основними складовими експорту послуг у 2017 р. стали транспортні послуги (54,6%), послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (16,3%), послуги переробки мінеральної сировини (13,3%), ділові послуги (8,4%) [1]. Позитивною тенденцією є поступове, хоча і нестійке, зростання обсягів реалізації комп'ютерних послуг. Проте лівова їх частка припадає на аутсорсинг, тобто має «сировинний» характер.

Аналіз структури ВВП та експорту дозволяє охарактеризувати економіку України як таку, що має деформовану, асиметричну структуру, в якій переважає сировинна орієнтація. Частка наукоємних виробництв, незважаючи на позитивну динаміку, залишається надзвичайно низькою (14,3% у 2016 р.) [1]. Причина зазначених деформацій, на наш погляд, криється у структурі сукупного попиту, який виступає найбільш впливовим фактором галузевих структурних змін, а також визначає загальну динаміку економічного зростання. Ще десять років тому рівень споживчих витрат цілком вкладався у середньоевропейські норми 58% ВВП [2]. Проте після кризи 2009 р. цей рівень почав поступово зростати і у 2017 р. становив 66% ВВП [1], тобто впритул наблизився до показників, характерних для найменш розвинутих країн світу, бідне населення яких змушене практично увесь свій дохід витратити на споживання і не має можливості заощаджувати.

Рівень державних витрат в Україні протягом останнього десятиліття коливався у межах 18,7-21,1% і у 2017 р. склав 20% ВВП [1]. Такий рівень в цілому відповідає показникам країн соціально орієнтованої економіки. Проте, аналіз структури витрат Державного бюджету України, показує, що вони переважно йдуть на споживання, а не на розвиток, до того ж не слід забувати і про численні зловживання при здійсненні державних закупівель, які суттєво збільшують державні витрати.

Аналіз динаміки інвестиційних витрат свідчить, що останнє десятиліття виявилось для України періодом проїдання капіталу, оскільки обсяги нагромадження постійно знижувалися, і лише протягом останніх двох років підвищилися до рівня 21% ВВП [1]. Цей рівень не дотягує до показників розвинених країн (24-25%) [2], а якщо врахувати і низьку капіталовіддачу у національній економіці, стане зрозумілим, що він абсолютно не здатний забезпечити економічне зростання та технологічний розвиток. Україні слід орієнтуватися на дохід країн Східної Азії, яким вдається підтримувати частку капіталоутворення на рівні 29-32% ВВП за рахунок активного заощаджування [2].

Частка чистого експорту у ВВП протягом останнього десятиліття постійно коливалася кількісно, але незмінно залишалася від'ємною величиною. Експорт показував незначні зміни і склав у 2017 р. 48% ВВП, а імпорт поступово зростав, досягнувши 56% ВВП [1].

Висновок. Деформація структури економіки України відбулася під впливом зміни структури сукупного попиту у бік збільшення споживання і дефіциту інвестицій. Це ставить під загрозу перспективи економічного зростання в Україні, викликає хронічний дефіцит фінансових ресурсів, формує глибоку технологічну залежність нашої держави від більш розвинутих країн світу і знижує ступінь її економічної безпеки.

Література:

1. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. World Bank's Databank World Development Indicators URL: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>